

Socialdepartementet
103 33 STOCKHOLM

Promemorian Fortsatt utbetalning av garantipension inom EES och Schweiz

Pensionsmyndigheten tillstyrker förslagen i promemorian.

EU-domstolens dom den 7 december 2017 i mål nr C-189/16 innebär att den rättstillämpning – i fråga om exportabilitet – som varit i enlighet med den svenska lagstiftarens avsikt och som accepterats av rättsliga instanser sedan garantipensionens införande omkullkastats. Riksdagen och regeringen har i statsbudgeten respektive regleringsbrevet finansierat utbetalningar av garantipension till boende, utanför Sverige, men inom EU/EES och Schweiz under 2018 liksom skett även för tidigare år sedan garantipensionens införande. Inte desto mindre innebär den tolkning av EU-rätten som Pensionsmyndigheten är bunden av att det saknas och, på grund av EU-domars retroaktiva karaktär, har saknats en rättslig grund för utbetalning till personer boende i EU/EES och Schweiz. Pensionsmyndighetens tillämpning måste således så snart det är praktiskt möjligt utan att säkerheten eftersätts och med nödvändig hänsyn till – it-utveckling, rekrytering och lokalfrågor – bli förenlig med gällande rätt. Pensionsmyndigheten har påbörjat detta arbete och beräknar kunna ha genomfört nödvändiga förändringar i it-system och organisation till utgången av 2018, dvs. till den tidpunkt de föreslagna lagändringarna kan träda i kraft.

Skulle tidpunkten när den nya tillämpningen i fråga om exportabilitet kan genomföras på myndigheten inträffa innan de föreslagna lagändringarna träder i kraft följer av legalitetsprincipen att myndigheten är skyldig att följa gällande rätt. Detta gäller oaktat att ny lagstiftning eventuellt kan förväntas träda i kraft inom en mycket snar framtid. Pensionsmyndigheten kommer i en sådan situation att sluta nybevilja garantipension och dra in redan beviljad garantipension till boende i EU/EES och Schweiz. En sådan ordning framstår mot bakgrund av innehållet i promemorian som synnerligen otillfredsställande. Pensionsmyndigheten föreslår därför att regeringen i förordning, regleringsbrev eller särskilt regeringsbeslut ger myndigheten i uppdrag eller fastställer en rättslig grund att fortsätta bevilja garantipension i exportsituationer inom EU/EES och Schweiz i avvaktan på att ny lagstiftning träder i kraft. Det är Pensionsmyndighetens bedömning att en sådan förordning eller sådant beslut är förenligt med bestämmelserna i regeringsformen och att det skulle skapa förutsättningar för myndigheten att fortsätta bevilja garantipension i nu aktuella situationer i avvaktan på att ny lagstiftning är på plats.

Nedan lämnar myndigheten några synpunkter på lagförslagen.

Författningsförslag

5 kap. 17 a § socialförsäkringsbalken (SFB)

Pensionsmyndigheten föreslår att det i 5 kap. 17 a § görs en hänvisning till 5 kap. 9 §, istället för till 5 kap. 2-8 §§. Syftet med 5 kap. 17 a § är att undanta den i paragrafen angivna gruppen från kravet på bosättning i Sverige för rätt till garantipension och garantipension till omställningspension. Bosättningskravet för rätt till garantipension

och garantipension till omställningspension framgår i 5 kap. 9 § genom att dessa förmåner där definieras som bosättningsbaserade. I 5 kap. 2-8 §§ anges vad som krävs för att en person ska anses vara bosatt i Sverige. Pensionsmyndigheten gör bedömningen att bestämmelserna i paragrafen skulle bli tydligare med en hänvisning till 5 kap. 9 §, alternativt till 5 kap. 2-9 §§.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna

Punkten 4

Syftet med denna övergångsbestämmelse synes, utifrån vad som anges i promemorians avsnitt 4.2, vara att de som omfattas av den föreslagna författningen inte ska riskera att få lägre garantipension eller lägre garantipension till omställningspension genom att dessa förmåner inte längre ska beräknas med hänsyn till EU:s samordningsbestämmelser, utan enbart utifrån nationella regler, inklusive den föreslagna författningen. Pensionsmyndigheten gör bedömningen att detta inte tillräckligt tydligt kommer till uttryck i den lydelse som föreslås i punkten 4 i övergångsbestämmelserna.

Pensionsmyndigheten menar att en hänvisning till de föreslagna bestämmelserna i 67 kap. 16 § tredje stycket, 67 kap. 17 § andra stycket och 81 kap. 9 § tredje stycket SFB synes vara obehövlig och synes inte heller täcka det tänkta syftet med bestämmelserna. Vidare anser Pensionsmyndigheten att dessa bestämmelser är så generellt formulerade att de kan uppfattas som att de hindrar eventuella sänkningar vid andra omräkningssituationer enligt socialförsäkringsbalken. Bestämmelserna ska visserligen tolkas i ljuset av promemorians avsnitt 4.2 och författningskommentaren i avsnitt 6.1, men Pensionsmyndigheten bedömer ändå att en tydligare formulering av bestämmelserna skulle underlätta tillämpningen.

Punkten 5

Den föreslagna författningen är, enligt avsnitt 4.2 i promemorian, avsedd att gälla under en begränsad period till dess att en ny utredning presenterat en eventuell ny lagstiftning angående grundskydd i Sverige. Även om ett nytt grundskydd eller ändrade bestämmelser för garantipension skulle kunna träda ikraft vid utgången av år 2019, bedömer Pensionsmyndigheten att den övergångsperiod som den tidsbegränsade lagstiftningen medför inte är tillräcklig för att Pensionsmyndigheten fullt ut ska ha möjlighet att anpassa sin verksamhet till de nya förutsättningarna. En alltför kort tid för systemutveckling kan innebära att Pensionsmyndigheten inte hinner optimera systemen och i någon omfattning måste använda manuell hantering, något som genererar extra kostnader. Tillräcklig tid för anpassning är också viktig med hänsyn till det informationsansvar vi har gentemot pensionärer och pensionssparare. För att ge dessa möjlighet att anpassa sig till vad de nya förutsättningarna eventuellt innebär för dem måste Pensionsmyndigheten i god tid nå ut med korrekt samt individ- och målgruppsanpassad information.

Pensionsmyndigheten föreslår mot angiven bakgrund att tidpunkten för de föreslagna bestämmelsernas upphörande sätts till en senare tidpunkt, tidigast vid utgången av 2021.

2018-05-21

Övriga synpunkter

Pensionsmyndigheten vill också påtala en konsekvens av förslaget som inte framgår i promemorian och den gäller i förhållande till garantipension till omställningspension. Vid fastställandet av försäkringstid för beräkning av denna förmån kan rätten finnas även till framtida försäkringstid (se 81 kap. 4 § SFB). Framtida försäkringstid beräknas utifrån förhållandet mellan faktiskt tid och total tid mellan 16 år och året före dödsfallet. När endast nationell lagstiftning ska tillämpas kan denna beräkning ge ett lägre antal år med framtida försäkringstid jämfört med när EU:s samordningsbestämmelser tillämpas. Konsekvensen blir då att garantipensionen för omställningspension beräknas på ett lägre antal 40-delar än vad den tidigare tillämpningen gav.

Pensionsmyndigheten anser att ett tillägg bör göras med en beskrivning av denna konsekvens i det fortsatta lagstiftningsarbetet.

Detta yttrande har beslutats av vikarierande generaldirektör Maria Rydbeck efter föredragning av jurist Hanna Johansson. I den slutliga handläggningen har även avdelningschef Mikael Westberg, enhetschef Martina Irving, jurist Charlotte von Mentzer, verksamhetsutvecklare Ann-Sofie Kraft Nilsson och handläggare Sara Havdelin deltagit.

Maria Rydbeck

Hanna Johansson/
genom Mikael Westberg